سوودەکانی سۆزی دایک بۆ منداڵ ... رەزاشوان

(شکسپیر) دەڵێ : " لە جیهاندا سەرینێک نییە .. کە لە باوەشی دایک نەرمتربێت)
بە لای ئێمەوە، لە کوردستان پیرۆزتر و جوانتر نییە .. لە کورد دڵپاکتر و لێبووردەتر نییە ..
لە دایک بەسۆزتر و دڵسۆزتر نییە .. لە پێشمەرگەرە قارەمانتر و گیانبەختشتر نییە .. لە ئازادی و ئاشتی شیرینتر نییە .. لە هیوا و بڕوا و هاندەرتر نییە .. لە یەکێتی و تەباییش بە هێزتر نییە .

دایک پیرۆزترین بوونەوەرەی دونیایە .. دایک وشەیەکی بچووکە و، لە چوار پیت پێکهاتووە ..
بەڵام جوانترین و ناسکترین و شیرینترین وشەیە، لەسەر زار و، لە ناخی دڵی هەموومان دایە ..
دایک جوانترین وشەیە لە فەرهەنگەکانی زمانەکانی هەموو گەلاندا .. دایک وشەیەکە گەورەترین واتای لەخۆگرتووە، کە بە هەزاران وشە و رستە و دێڕ و هۆنراوە و پەخشان و رۆمان، نایاتە باسکردن و ستایش کردن .. دایک واتای بەزەیی و سۆز و خۆشەویستی و میهرەبانی و دلۆڤانی و بەرخودانی لەخۆگرتووە .. ۆز و خۆشەویستی و دڵسۆزی دایک بێ هاوتا و ێ سنوورن و..
هەرگیز لەبن نایەن .. دایک هەمیشە دەبەخشێت و، هیچ کاتێکیش چاوەڕوانی وەرگرتنی پاداشت ناکات .. دایک کانییەکی روونی هەمیشەبەخشی بەخۆڕە .. کە بەزەیی و سۆز و خۆشەویستی لێهەڵدەقوڵێت .. نە لێڵ دەبێت و، نە وشکیش دەکات .
دایک سونبولی ژیانە، هێمای بەخشین و درێژەدان و مانە .. سکی دایک پیرۆزترین نیشتمانە .. لە سکی دایکدا ژیان لە دایک دەبێ .. لە باوەشی دایکدا رۆڵەکانی نیشتمان گوش دەکرین و پێدەگەن .
(جوبران خەلیل جوبران) دەڵێ : " دایک هەموو شتێکە لە ژیاندا، دڵدەرەوەیە لە ماتەمینیدا، هیوایە لە بێ ئومێدیدا، هێزە لە لاوازیدا "

ئەوە دایکمان بوو، پێش ئەوەی چاوەکانمان هەڵبێنین، بە سنگی گەرم و نەرمی خۆیەوە نووساندین و ، بە شیری پاکی گۆشی کردین .. ئەوە دایکمان بوو، بۆ ئەوەی بە خۆشی و بە شادی خەومان لێبکەوێت، بە دەنگە ناسک و شیرین و بەسۆزەکەی لای لایەی کوردەواری خۆشی بۆ دەکردین و، دەیلاواندینەوە، شەونخونی دەکرد و شەو تا بەیانی ئێشکی دەگرتین .. ئەوە دایکمان بوو، رۆژانە لە باوەشی گەرم و نەرمی دەکردین و، دەستە نەرم و جوانەکانی بە سەر و گوێماندا دەهێنا و، بە دەیان زەردەخەنەی شیرێن و ناسکی پێدەبەخشین و، ماچبارانی دەکردین و هەموو خەم و ئێش و دڵتەنگی و ناسۆرییەکانمانی لەبیردەبردینەوە .. ئەوە دایکمان بوو، کە هەموو ناز و نووزێکمانی هەڵدەگرت .. بەشە پارووەکەی خۆی بە دەمانەوە دەکرد .. رۆژی سەد جارش مەرگی خۆی پێش مەرگمان دەخست و، هەمیشە نزای دەکرد و، لە خوا دەپاڕایەوە، کە جەرگی نەسووتی و .. ئێمە بێوەی بین .

ئەوە دایکی دڵسۆزمان بوو، کە فێر ئەلفوبێی (کوردایەتی) و (کوردستان پەروەری) کردین ..
بەڵی کەسمان لە پرێک، نەبووینە بە کچ و کوڕێک .. دایکمان یەکەمین مامۆستامان بوو .. باوەشی دایکیشمان یەکەمین قوتابخانەمان بوو .. دایک و باوکمان زۆریان فێرکردین و، زۆر بەها و نەریتی رسەن و جوانی کوردیمان لە ئەوانەوە فێربووین .

(ریتشار نیکسون ـ سی و حەوتەمین سەرۆکی ئەمریکا) دەڵێ : " دەتوانیت هەمووشتێکم لە بیربەریتەوە .. تەنیا ئەوە نەبێت کە دایکم فێری کردووم "
(ئابراهام لینکۆڵن ـ شانزەمین سەرۆکێکی ئەمریکا) دەڵێ : " هەموو ئەو شتانەی کە من پێیان گەیشتووم، ئەو پلە و پایەیەش کە هیوای پێگەیشتنیان دەخوازم، هەموویان دەگەڕێنەوە بۆ دایکی پەریزادم "
کەڵەزانای داهێنەر (تۆماس ئەدیسۆن) دەڵێ : " ئەوە دایکم بوو کە دروستی کردم "
هونەرمەند (فلۆریان) یش دەڵێ : " ماچێک لە لایەن دایکمەوە، وێنەگرێکی جیهانی کردمی بە "
بە سەدان وتەی ناوداران و پەندی گەلان و، هۆنراوەی شیرین و، چیرۆک و، پەخشان و، رۆمان و، داستان، بە هەموو زمانەکانیی جیهان، دەربارەی بەزەیی و سۆز و دڵسۆزی و خۆشەویستی و شکۆداری دایک وتراون و نووسراون .

هێندە قەرزاری دایکمانین، هێندە چاکەی بە سەرمانەوە هەیە .. گەر بە درێژایی ژیانمان ستایشی بکەین و پێیدا هەڵبدەین، هەرگیز ناتوانین پاداشتی سۆز و خۆشەویستی و دڵسۆزی و بەخشندەیی بدەینەوە .. ئەوە گەورەترین ریز و شکۆداری و پێزانینە کە : (بەهەشت لەژێر پێی دایکانداپە)
(ڤیکتۆر هۆگۆ) دەڵێ : (جیهان بچووکیش بێتەوە .. دایک هەر بە گەورەیی دەمێنێتەوە) .
(جان جاک رۆسۆ) دەڵێ : " گەر جیهان لە چنگێکدا بێ و .. دایکم لە چنگەکەی تردا بێ، ئەوا دایکم هەڵدەبژێرم) .
کوردیش دەڵێ : " دایک لە لای رۆڵەکانی، قەد پیر نابێت "
دایک شایانی ئەوەیە و، زۆر لەوەش زیاتر، کە هەموو رۆژێک نەک جارێک، بەڵکو بە دەیان جار سەری ریز و نوازشی بۆ دانەوێنین و، تێر دەستە جوانەکانی ماچ بکەین و، داوای گەردن ئازادی و لێبووردن و بەخشینی لێبکەین .. گەر دایک لێمان رازی نەبێت، لە ژیاندا ناحەسێینەوە .

ئێمەش باوکین و، هیواداریین کە باوکان بە هەڵە لێمان تێنەگەن و، وا بزانن، کە لە رادەی سۆز و بەزەیی و دڵسۆزی و خۆشەویستی و قوربانیدانی ئەوان بۆ رۆڵەکانیان بە کەمتر دەزانین .. دەڵێین :
" چاکەی باوکان لە بەرزترین لووتکە چیا بەرزترە .. چاکەی دایکانیش لە قووڵترین دەریاڵۆش قووڵترە ".. پیاوانیش هەر لە دایک لە دایکبوونە .. بەڵام ئەمە راستییەکی حاشاهەڵنەگرە و ناتوانین نکووڵی لێبکەین .. ئەو سۆز و خۆشەویستی و دلۆڤانییەی کە لە دایکدا هەیە .. بەم رادەیە لە باوکدا نییە .. سۆز و بەزەیی و خۆشەویستی دایک بۆ منداڵەکەی رەمەکی و سروشتییە .. ئەم سۆز و خۆشەویستی و گرینگپێدانە رەمەکییەش، تەنیا لە دایکی مرۆڤدا نییە .. بەڵکو لە دایکانی هەموو بوونەوەرەکانی کەشدا، رەمەکی و سروشتییە، بێچوەکانیان بە سۆز و خۆشەویسی بە خێودەکەن و شیر و خواردنیان دەدەنێ و، چاودێری دەکەن و پارێزگارییان لێدەکەن .. تا گەورە دەبن و دەتوانن پشت بەخۆیان ببەستن . بۆ نموونە بڕواننە، ئاسکەیەک، مانگایەک، پڵنگێک، مەڕێکی تازە زاو، کە چۆن یەکسەر دەگەشێنەوە و، هەموو ئازارێکی خۆیان لەبیر دەچێتەوە و.. بە زمانیان تێر بێچوە تازە زاوەکانیان دەلیسنەوە .. بێچوەکانیشیان یەکسەر بۆنی دایکیان دەکەن و دیاناسن و، دەم بە گوانی دایکیانەوە دەنێن و شیریان دەخۆن .

سۆز و خۆشەویستی دایک زۆر گرنگن و، کارتێکردنێکی ئەرێنی گەورەیان لەسەر ژیانی ئەمڕۆ و داهاتووی منداڵەکەی هەیە .. سوودێکی زۆریان هەیە، بۆ مەستکردنی پێداویستییە جەستەیی و دەروونی و هۆشییەکانی منداڵ .. لە ئامێزگرتنی منداڵ و، قسەکردن لە گەڵێدا بە رووخۆشی و بە

شیرینی و بە نەرمی و بە زەدەخەنەوە لە لایەن دایکییەوە .. فاکتەرێکی بەهێزە بۆ دروستبوونی پەیوەندییەکی بەهێز، لە نێوان دایک و منداڵەکەیدا .

سۆز لە رووکەشییەکەیدا، ئەوەیە کە دایک رۆژی چەند جارێک، بەپێی پێویست و دەرفەت، جگەرگۆشەکەی لە باوەش بکات و بە سنگی خۆیەوە بینووسێنی .. وەکو وتمان سۆز هەستێکی رەمەکی گەورەیە .. منداڵ تەنیا لەسەر سنگی دایک و باوکیدا هەست بەم سۆزە رەمەکییە دەکات. ئەو منداڵە بەختەوەرانەی، کە لە قۆناغەکانی گەشەکردنی منداڵییاندا، لە ناو شوورەیەکی سۆز و خۆشەویستیدان و، مەستی سۆز و خۆشەویستی دایکان و باوکانیانن .. لە داهاتوودا دەبنە ژنان و پیاوانی ژیر و هێمن و دانا و لەسەرخۆ .. دەزانن کە چۆن بە شێوەیەکی راست و دروست و لەبار، بە هۆش و بیر و توانایان، بە سەرکەوتوویی هەڵسوکەوت لەگەڵ هەڵوێستەکانی ژیانـدا بکەن .

گرنگترین سوودەکانی سۆزی دایک بۆ منـداڵ :

١- گەورەترین خواست و بەرزترین هیوای منداڵ، ئەوەیە کە سۆز و خۆشەویستی دایکی بە دەست بێنێ .. سۆزی [illegible]ک فریارەسە بۆ ئەوەی منداڵ لە هەموو ترس و دڵەڕاوکێ و نائارامییەک رزگاری بێت .. سۆزی دایک بڕوا و گەشبینی بە منداڵ دەبەخشێت .. [illegible]نداڵ بە سۆزی دایک گەورە بەبێ و دەژی .. لە کوردەواریدا، کە منداڵێک لە دایک دەبێت، بەم جۆرە پیرۆزبایی لە دایک و باوکی دەکەن (منداڵەکەتان پیرۆزبێ و، بە سۆز و بە خۆشەویستی و نازی دایک و باوکی گەورەبێت و پێبگات).

٢- گرنگیدانی دایک بە منداڵەکەی و، هەستکردنی منداڵ بە سۆز و خۆشەویستی دایکی بۆی .. هۆکارێکی سەرەکییە بۆ ئەوەی هەردوو بەشەکەی ناوچەی (هایپۆکامیس) لە مێشکی منداڵدا، قەوارەی گەورەتربێت .. ئەم ناوچەیەش لە مێشکی منداڵدا، بەرپرسە لە ئاستی زیرەکی و فێربوون و بیرهێنانەوە و زاڵبوون بەسەر فشارە دەروونییەکاندا .. بە تاقیکردنەوەی پراکتیکی و، بە بەراوردکردنی ئەو منداڵانەی کە مەستی سۆز و خۆشەویستی دایکیان بوون، لەگەڵ ئەو منداڵانەی کە لە سۆز و خۆشەویستی دایکیان بێبەش بوون، یا دایکانیان سۆز و خۆشەویستییەکی کەمتریان [illegible]ێ بەخشیبوون ، بە گرژی و دڵڕەقی و بە توند و تیژی و بێبەزەییەوە، مامەڵەیان لەگەڵ کردوون، ناوچەی (هایپۆکامیس) ی مێشکی ئەم منداڵانە کورژتر و بچووکترە لە مێشکی منداڵانی سۆزپاراو .. ئەوەش ساغ بۆتەوە، کە منداڵانی سۆزپاراو لە (١٠ %) دا، ئاستی زیرەکی و فێربوون و بیرهێنانەوە و کۆمەڵایەتییان بەرزترە، لە ئاستی منداڵانی بێبەش لە سۆز و لە خۆشەویتی و لە ناز.

٣- سۆز و گرنگیدانێکی زیاتری دایک بە منداڵە نەخۆشەکەی، دەبێتە هۆی زووتر چاکبوونەوەی .

٤- لە ئامێزگرتنی منداڵ لە لایەن دایکییەوە .. یارمەتی دەردانی هۆرمۆنی (ئۆکسیتۆسین) دەدات لە لەشی منداڵدا .. کە هۆکارێکی گرنگە بۆ چالاکردنی دڵ .. یارمەتی ئەوەش دەدات، کە گازی ئۆکسجین بە ئاسانی و ئاسایی بگات بە خوێن .

٥- ماچکردنی منداڵ لە لایەن دایکییەوە .. هۆکارە بۆ گواستنەوەی هەندێ (بەکتریای سوودبەخش) بۆ منداڵەکەی، کە یارمەتی منداڵ دەدات، بۆ چالاکردن و بەهێزکردنی سستەمی بەرگری لە لەشیدا .

٦- کە دایک باوەش بە جگەرگۆشەکەیدا دەکات و، بە نەرمی و ناسکی دەست بە سەریدا دەهێنێت و، بە هێواشی بە پشتیدا دەکێشێت .. منداڵەکەی هەست بە ئەوپەڕی دڵنیایی و بە ئاسوودەیی دەکات .. مەستی گەلێ لە پێداویستییە دەروونییەکانی دەبێت .

(سوکرات) دەڵێ : " هەرگیز هەستم بەدڵنیایی نەکردووە .. تەنیا ئەو کاتانە نەبێت کە لەباوەشی دایکمدا بووم)

٧ـ دایکایەتی هەست و سۆز و شادی و خۆشەیەکی زۆر، بە خودی دایکان دەبەخشێت .. کاتێ کە جگەرگۆشەکانیان لە باوەش دەکەن و بە سنگیانەوە دەنووسێنن .. وا هەست دەکەن کە جیهان هی ئەوانە و، مەستی رەمەکی دایکایەتی دەبن .
٨ـ ئەو منداڵانەی لە هەرەتی منداڵییاندا، مەستی سۆز و خۆشەویستی دایکان و باوکانیان دەبن و.. بە سۆزداری و خۆشەویستی و ڕێزگرتن و کۆمەڵایەتی و بە پرەنسیپە دەروونییەکان پەروەردە دەکرێن .. کەمترینی ئەو هەرزەکارانەن، کە لە هەرزەکاریدا لاڕێ دەبنەوە و تووشی هەڵە دەبن .. دووریشن لە سەرکێشی هەوەسبازی و مەیل و سۆزداری و خۆشەویستیی نادورست .. بە دروستی و ژیری و بە ڕێکیش هەڵسوکەوت لەگەڵ قۆناغەکان و گۆڕانکارییەکانی ژیاندا دەکەن .
(دیگۆن راسکن) دەڵێ : " کەمێک خۆشەویستی بە منداڵەکەت ببەخشیت .. لە پاداشتی ئەو خۆشەویستییەت سوودێکی زۆرت دەبێت "
(گوڵدن) دەڵێ : " کە دایکم منی خۆشبوێت .. منیش هەموو جیهانم خۆشبدەوێت "

لێکۆڵینەوە لە گرنگی سۆزی دایک بۆ منداڵەکەی :

تا ئێستا چەندین توێژینەوە و لێکۆڵینەوە ـ تاقیکردنەوەی پراکتیکی لە لایەن دەروونناسانی منداڵان ـ پزیشکە پسپۆرەکانی بواری تەندروستی و گەشەکردنی منداڵانەوە، دەربارەی گرنگی وسوود و کارتێکردنی سۆز و خۆشەویستی دایک بۆ منداڵەکەی ئەنجام دراون .

لە لێکۆڵینەوەیەکی تازەدا، کە لە لایەن چەند پسپۆرێکی دەروونناسی منداڵان و، چەند پزیشکێکی تەندروستی منداڵان، کە لە ـەخۆشخانەی فێیرکاری (سانت لویس) سەر بە (زانکۆی واشنتۆن) لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا ئەنجام دراوە .. لەم لێکۆڵینەوەیەدا (٩٢) منداڵ بەشدارییان تێدا کرد .. تەمەنی منداڵەکان لە (٤) ساڵەوە بۆ (١٠) ساڵ بوون، لە ماوەی لێکۆڵینەوەکەدا چەند جارێک بە (لەرینەوەی موگناتیسی) وێنەی مێشکی منداڵە بەشداربووەکانی لێکۆڵینەوەکەیان گرتن .. گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کە سۆز و خۆشەویستی دایک بۆ منداڵەکەی، گەشەکردنی مێشکی منداڵەکەی خێراتر دەکات .. بە تایبەتیش پێش ئەوەی کە تەمەنی منداڵ بگات بە شەش ساڵان، کە بە گرنگترین و بە هەستیارترین و بنەماترین قۆناغی ژیان دادەنرێت .. قۆناغی پێشبینیکردنی کەسایەتی داهاتووە .

(رۆبەرت مایەر) مامۆستای یاریدەدەر و، پسپۆر لە پزیشکی دەروونی و،شارەزاش لە رەوشتە مرۆییەکان لە (زانکۆی کالیفۆرنیا) لە ئەمریکادا، ئاماژەی بە ئەنجامی ئەو لێکۆڵینەوەیە کرد و، وتی : " لێکۆڵینەوەکە ئەوەی بۆمان ساغکردەوە، کە سۆز و خۆشەویستی دایک بۆ منداڵەکەی، فاکتەرێکی زۆر گرنگە بۆ زووترکردن و خێراترکردنی بنیاتنانی مێشکی منداڵ .. کاریگەرییەکی باش و ئەرێنیشیی هەیە لەسەر ژینگەی دەروونی و کۆمەڵایەتی منداڵ "
ئەنجامی لێکۆڵینەوەکە ئەوەشی دەرخست، کە ئەو منداڵانەی بەختەوەرن لە ماڵەوەدا، بە سۆز و بە خۆشەویستی گۆش و گەورە کراون .. مێشکیان بە پلە و بە ئەندازەیەکی گەورە پێشکەوتووە .. کە ئەم رادە گەشەکردن و پێشکەوتنە، لە مێشکی ئەو منداڵە بەدبەختانەدا بەدی ناکرێن، کە لە ماڵەوەدا بێزراو و پشتگوێ خرابوون و، لە سۆز و لە خۆشەویستی دایکان و باوکانیان بێبەش بوون و، بە تووڕەیی و توندوتیژی و بە دڵڕەقی رەفتایان لەگەڵدا کردوون .

لە ئەنجامی ئەو تاقیکردنەوەیەدا، ئەوە لە لای دەروونناسان بەرجەستەبوو، کە لە نێوان پێشکەوتنی دروستی ناوچە سەرەکییەکانی مێشک کە کاریگەرییان لە ژیانی مرۆڤدا هەیە، لەگەڵ ئەو سۆزداری و خۆشەویستییانەی کە تێیدا دەژین، پەیوەندییەکی راستەوخۆ هەیە .

پرۆفیسۆر (جوان لوبی) پسپۆر **وشارەزا** ە پزیشکی دەروونناسی منداڵان لە کۆلێژی پزیشکی لە (زانکۆی واشینتۆن) لە ئەمریکا .. کە پێشتر هەر لەم بوارەدا و، لە بارەی **هەمان** بابەتەوە چەند توێژینەوە و لێکۆڵینەوەیەکی ئەنجام دا**بوو** .. **خاتوو (جوان)** ئەندامێکی سەرەکی و کارای گرووپی ئەم لێکۆڵینەوە تازەیەش بوو، لە بارەی دەرەنجامی لێکۆڵینەوەکەوە دەڵێ : " ئەم لێکۆڵینەوەیە بەڵگەی زۆر بەهێزمان پێشکەش دەکا، کە زووەختی گرنگیدانی دایک بە منداڵەکەی زۆر گرنگە بۆ گەشەکردنی تەندروستی مێشکی منداڵەکەی بە شێوەیەکی ئەرێنی، کە کاریگەری لەسەر تەندروستی گشتی هەیە "

پرۆفیسۆر (**جوان** لوبی) هەر لە بارەی لێکۆڵینە**وە** تازەکەوە، دەڵێ : " توێژینەوەکانی پێشوت**ر** گرنگی هەستکردنی منداڵانیان لە ساڵە یەکەمەکانی تەمەنیا**ن**دا پشتگوێ **خستبوو** .. ئەو زیانانەی کە لە ئەنجامی بێبەشکردنی منداڵ، لە بەزەیی و سۆز و لە خۆشەویستی تووشی مێشکی منداڵ **دەبن** .. ناتوانرێت لە ساڵانی داهاتووی تەمەنیدا، قەرەبوو بکرێنەوە .. تەنانەت گەر کەسوکاری ئێوازی پەروەردەکردنیشی بگۆڕن .. ئەمەش پسپۆرانی بە ئاگاهێنانەوە، کە جەخت لەسەر گرنگی هەستی منداڵ بکەن و، بە رادەی پێویست سۆز و خۆشەویستیی هەبێت، کە هەموو باشییەکانی تر دەستەمۆی **دەبن** "

دایکان و باوکانی بەسۆز و دڵسۆز :

کوردیلەکانمان جگەرگۆشەمانن .. هیوای داهاتووی کوردستانن .. لەسەرمانە کە بە رادەی پێویست بە سۆز و بە خۆشەویستی گۆشیان بکەین .. لەسەرمانە کە بە هەستی کوردایەتی و بە کوردس**تان** پەروەری پەروەردەیان بکەین .. بێگومان **چارەنو**وس و داهاتووی کورد و کوردس**تان،** بەندە بە رادەی دڵسۆزیمان بۆ منداڵەکانمان**و،** بەندن بە ئێوازی دروستی پێگەیاندنیان .. بە بەخشینی سۆز و خۆشەویستیمان پێیان .. ئەمەش ئەرکێکی زۆر پیرۆزە **و** گرنگترین پێویستی ئەستۆمانە .. پشکی شێری شانازی لە هێنانەدی ئایندەیەکی گەشتر و شیاوتر بۆ کورد و کوردستان، بەر ئێمەی دایک**ان** و باوکان دەکەوێت .. بەر نابەڵەدی و خەمساردی و هەڵەیەک، هەر کەمتەرخەمییەک لە گۆشکردن و پەروەردەکردن و لە ئاراستەکردن و لە ڕێنمایی کردنی جگەرگۆشەکانمان .. دەبنە هۆی ئەوەی کە ئاکامێکی نەرێنییان لێبکەوێتەوە .. کە هەر هەموومان لە ئاکامێکی نەخوازراوی وادا لێی بەرپرسین و، هەمووشمان باجێکی زۆری هەڵە **و** کەمتەرخەمییەکانمان دەدەینەوە .. پەشیمانیش بێهوودەیە .

(ئەلیزابێس ماخ) دەڵێ : " لە کاتی ئەنجامدانی پەروەردەکردنی منداڵەکانماندا، هەر هەڵەیەک بکەین، دەبێتە هۆی دۆڕاندنی جەنگێک ە لە پێناوی پاشەڕۆژێکی باشتردا دەستمان داوەتی "

رەزاشوان

(*) **رەزاشوان** : نووسەرێکی بواری ئەدەبی منداڵانە .. لە ساڵی (١٩٤٦) لە (کەرکوک) لە باشووری کوردستان لەدایکبووە .. لە ساڵی (١٩٩٩)**ەوە،** لەگەڵ خێزانەکەیدا لە شاری (بێرگن) لە وڵاتی نەرویج دەژین .